

PORTOFOLIUL – INSTRUMENT EFICIENT DE EVALUARE A PERFORMANTELOR STUDENȚILOR ÎN PREDAREA-ÎNVĂȚAREA DIDACTICII PSIHOLOGIEI

Tatiana REPIDA

Catedra Științe ale Educației

L'article porte sur la nécessité du développement de l'évaluation académique à l'aide du portfolio dans l'enseignement – apprentissage universitaire de la Didactique de la psychologie.

L'auteur s'arrête sur des arguments et des exemples concrets de réalisation d'un potofolio.

Există o varietate mare de definiții ale portofoliului.

„Portofoliul” elevului/studentului este un **instrument** de autoapreciere/autoevaluare a muncii cognitive și creative a elevului/studentului, de reflecție asupra activității personale [5, p.219].

„Portofoliul” reprezintă o **tehnică** alternativă de evaluare, care presupune adunarea și stocarea sistemică, funcțională, progresivă și constructivă a unui șir tematic de materiale elaborate [3, p. 58].

„Portofoliul” este un **instrument** complex de evaluare, care înglobează rezultatele obținute prin alte tehnici de apreciere (probele orale, scrise, practice, observarea sistematică a comportamentului școlar, proiectul, autoevaluarea etc.) [2, p.11].

„Portofoliul” – **ansamblu de activități** desfășurate de un elev într-o anumită perioadă de timp [1, p.192].

„Portofoliul” este un **instrument** de evaluare complex care integrează rezultatele aplicării diverselor instrumente și tehnici de evaluare, constituind o „carte de vizită” a elevului [4, p.126].

„Portofoliul” este forma și procesul de organizare (acumulare, selectare și analiză) a modelelor și a produselor activității instructiv-educative a elevului și a materialelor informative din surse externe (colegi de clasă, profesori, părinți, centre de testare, organizații obștești etc.) necesare pentru analiza lor ulterioară, evaluarea multilaterală calitativă și cantitativă, a nivelului de instruire și ameliorarea procesului didactic [7, p.76].

Sunt cunoscute și alte accepții ale portofoliului:

- metoda complementară complexă netradițională de evaluare;
- colecție de materiale selectate de elev de-a lungul unei perioade de formare cu rol atât formativ, cât și evaluativ.

Observăm, deci, că portofoliul în viziunea unor autori este un instrument de evaluare, pentru alții – o tehnică, o formă, un ansamblu de activități etc.

Scopul, obiectivele portofoliului, de asemenea, sunt formulate în mod diferit: „de a pune în relief totul de ce ești capabil”, „formarea capacității de autoapreciere/autoevaluare obiectivă”, „prezentarea materialelor ce permit observarea „creșterii personale și profesionale”, „dezvoltarea unor abilități”, „dezvoltarea abilităților de reflexie”, „motivarea învățării prin urmărirea și demonstrarea progreselor”, „motivarea elevului/studentului prin aprecierea rezultatelor sale și prezentarea experiențelor dobândite”, „urmărirea dinamicii procesului de instruire”, „demonstrarea progresului la învățare conform rezultatelor căpătate, eforturilor depuse și produselor materializate ale învățării”.

Așadar, portofoliul este orientat spre personalitatea elevului/studentului de a-i da posibilitatea fiecăruia dintre ei să-și manifeste creativitatea sa.

Autorii preocupați de problema menționată evidențiază următoarele caracteristici ale portofoliului:

- structura sau elementele componente ale portofoliului sunt, în temei, definite de către profesor. În același timp, elevul/studentul este liber să pună în portofoliul său materialele pe care le consideră necesare;
- elementele constitutive ale portofoliului trebuie evaluate separat de către profesor la momentul oportun. În caz că necesită o apreciere globală a portofoliului, profesorul va stabili criterii clare de evaluare, care se vor comunica elevilor/studentilor înainte de începerea proiectării portofoliului;
- raportarea la criterii formulate în momentul proiectării;
- investighează majoritatea produselor elevilor/studentilor, care deseori rămân neimplicate în actul formativ, reprezentând o stimulare pentru desfășurarea unor activități la disciplina respectivă;
- preia unele sarcini ale evaluării continue;

- sintetizează activitatea elevului/studentului pe o perioadă mai mare de timp (semestru, an de studii), poate servi și ca evaluare sumativă;
- stimulează creativitatea, ingeniozitatea și implicarea elevului/studentului în activitatea de învățare.

Nu poate exista o listă unică a elementelor unui portofoliu. Și, totuși, majoritatea autorilor propun ca în portofoliu, în dependență de specificul disciplinei de învățământ, să fie incluse următoarele produse ale activității instructiv-cognitive: lucrări ale elevului/studentului realizate în clasă sau acasă; proiecte elaborate individual sau în grup; eseuri; materiale ilustrative la teme concrete; modele; articole decupate din reviste și cărți; lucrări grafice; descrierea experimentului și a lucrărilor de laborator (realizate în mod individual sau în grup); chestionare de autoevaluare; referate, cercetări, reflecții scrise, proiecte didactice (elaborate de studenți), studii de caz, teste.

Verificând aceste „produse” ale activității elevilor/studenților, profesorii au posibilitatea să evalueze atât cunoștințele, cât și capacitățile intelectuale, convingerile, atitudinile.

Evaluarea cu ajutorul portofoliului este mai bine cunoscută în învățământul preuniversitar și mai puțin - în cel universitar.

În același timp, unele discipline universitare, îndeosebi cele ce țin de didacticile disciplinelor, prevăd realizarea de către studenți, viitorii pedagogi, a mai multor sarcini didactice, lucrările acumulate ale cărora ar putea constitui conținutul portofoliului la disciplinele respective.

De exemplu, cursul „Didactica psihologiei” are drept obiectiv major formarea viitorilor profesori de psihologie, de înaltă calificare, capabili să asigure predarea acestei discipline în învățământul preuniversitar și universitar conform exigențelor actuale.

Formarea generațiilor tinere de profesori, inclusiv de pedagogie și psihologie, necesită familiarizarea cu cele mai eficiente modalități de predare a acestor discipline astfel, încât din auditoriile universitare să-și formeze unele abilități de proiectare și predare a psihologiei și pedagogiei, pentru a face din studiul lor o activitate atractivă.

Printre obiectivele generale formulate în Curriculumul Didactica psihologiei, la nivel de integrare, atrag atenția următoarele. Studenții trebuie:

- să elaboreze proiecte didactice și să le discute în cadrul grupului studentesc;
- să țină lecții în fața colegilor de grupă și să le analizeze;
- să proiecteze și să efectueze investigații în domeniul metodicii predării psihologiei/pedagogiei.

De asemenea, multe obiective de referință orientează studenții spre îndeplinirea unor activități ce ar contribui la formarea abilităților pedagogice. De exemplu, pentru a-i face pe elevi/studenți să înțeleagă mai ușor materia la psihologie, studiind tema *Limbajul psihologic și dificultățile receptării lui*, studenții pot realiza transferuri interdisciplinare (literatură, istorie, filosofie); când se studiază tema *Curriculum disciplinar la psihologie/științe ale educației*, indicăm studenților să evalueze sistemul de probe propus de autori la tema *Evaluarea performanțelor școlare la psihologie* din *Ghidul de implementare a Curriculumului la psihologie*; studiind tema *Proiectarea, organizarea și desfășurarea lecției de pedagogie/psihologie*, studenților li se cere să deducă specificul lecțiilor nestandarde, să alcătuiască un proiect de lecție care să cuprindă elementele necesare; la tema *Strategii discursive utilizate în predarea psihologiei/pedagogiei* studenții vor estima opțiunea unor autori privind cele trei tipuri de strategii discursive – descrierea, explicația, argumentarea; studiind tema *Strategii euristice în predarea psihologiei/pedagogiei*, le propunem studenților să alcătuiască, în grup, un scenariu al unei dezbateri; când studiem tema *Strategii bazate prioritar pe acțiunea de cercetare* cerem studenților să reorganizeze și să restructureze informațiile deja însușite pentru rezolvarea situațiilor de problemă create etc.

Astfel, un portofoliu de evaluare la Didactica psihologiei/pedagogiei ar putea include:

- **eseuri, referate** (de exemplu: elaborați portretul profesorului ideal sau scrieți un referat la tema *Specificul utilizării metodelor interactive în predarea psihologiei*);
- **desene, scheme, tabele, grafice** (de exemplu: prezentați schematic panorama strategiilor discursive utilizate în predarea psihologiei/pedagogiei);
- **proiecte didactice** (de exemplu: elaborați și prezentați proiectul didactic al unei lecții de orice tip);
- **recenzii asupra unei cărți/manual** (de exemplu: alcătuiți o recenzie la manualul de Psihologie (pentru licee) – autor L.Savca);
- **propuneri** (de exemplu: prezentați cât mai multe modalități de modernizare a lecției de psihologie/pedagogie);

- **analize de lecții** (de exemplu: asistați și analizați 1-2 lecții de psihologie predate de către colegii voștri în auditoriul universitar). Pentru început studenților li s-a propus să asiste și să analizeze lecțiile profesorilor de psihologie din licee, dar din anumite motive au analizat lecții predate de studenți studenților (un fel de „joc de rol”);
- **evaluări** (de exemplu: evaluați în baza unor criterii Curriculumul la psihologie/științe ale educației);
- **elaborări** (de exemplu: elaborați un test docimologic la o temă din cursul psihologie/științe ale educației sau elaborați un microcurriculum la psihologie pentru învățământul liceal);
- **selectări/elaborări** (de exemplu: elaborați sau selectați un studiu de caz la o temă);
- **autoevaluări** (de exemplu: predați o lecție de psihologie/pedagogie în fața colegilor de grupă și evaluați-o).

Portofoliul se apreciază de către profesor în perioada evaluării finale (noiembrie–decembrie). Totodată, pe parcursul semestrului profesorul consultă studenții privind alcătuirea lui.

După cum consideră mai mulți autori, conținutul portofoliilor și criteriile de evaluare a diverselor activități componente, termenele de control, evaluare și notare finală trebuie să li se comunice studenților chiar de la început. Notele acordate prezintă medii ale notelor cu care sunt apreciate componentele portofoliului.

Referitor la criterii, persistă opinia unor autori americani [6, p.10] care consideră că o detalizare prea mare a criteriilor poate fi un factor limitator pentru studenți. Când studentul e liber, el lucrează cu un interes mai sporit decât atunci când fiecare acțiune a lui este strict limitată.

Prezentăm în continuare câteva mostre din portofoliile unor studenți:

**Recenzie la manualul *Psihologie pentru licee*. - Lumina: Chișinău, 2005,
autor – Lucia Savca**

Includerea disciplinei psihologia în licee este foarte bine argumentată de condițiile socioculturale și psihologice în care se află elevii la această vârstă nu atât de liniștită prin esența ei, uneori chiar zbuciumată sau problematică. Astfel, analizând manualul în cauză, am constatat o corespundere între cadrul conceptual al curriculumului la psihologie (care include, printre altele, și nevoile de cunoaștere, interesele elevilor) și tematica manualului. Analizând conținuturile și subiectele abordate aici, am observat o îmbinare uluitoare dintre teorie și practică, întrucât la scară mare, conform proiectării anuale, se pornește de la introducerea în psihologie, adică inițierea în temă prin amintirea noțiunilor cele mai generale, de la metodele de cercetare în psihologie, personalitate și activitate, procese cognitive până la însușirile de personalitate și psihologia relațiilor umane.

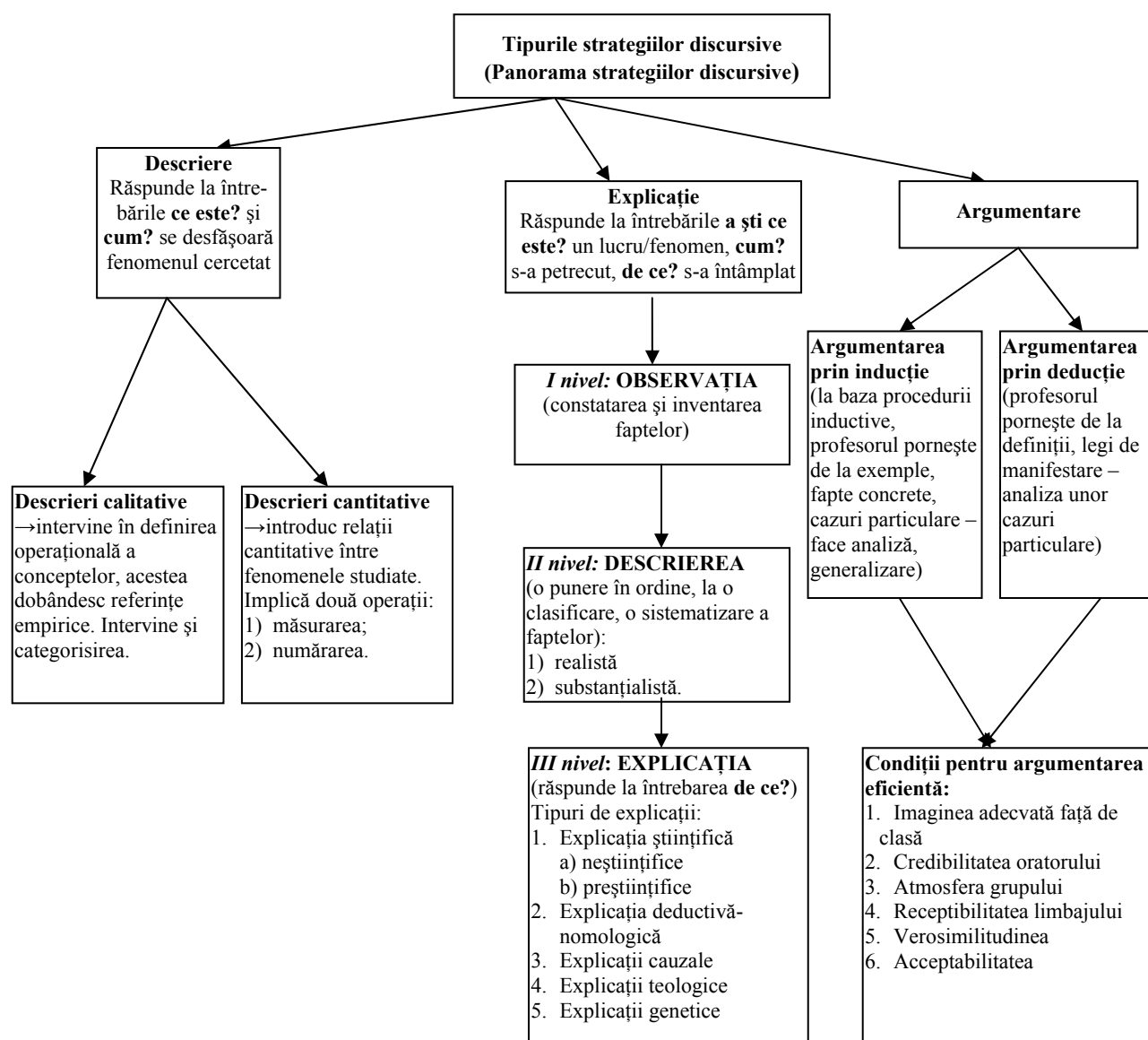
La nivel de lecție proiectarea are loc conform principiului de la simplu la complex, conform aceluiași principiu prin care se explică mai întâi conceptul care urmează a fi studiat, caracteristicile generale, procesele sau funcțiile lui (în cazul în care este pertinent pentru tema discutată), adică de la teorie se ajunge spre finalul lecției la niște fenomene mai aplicabile în practica cotidiană; acest lucru se face prin exemple concrete care se suprapun sau ar veni să explice într-un fel sau altul datele teoretice explicate anterior, la începutul lecției. Se observă o continuitate logică între teme fără a se face salturi de conținut și concepte care ar perturba cumva procesul de studiere/înțelegere a psihologiei.

La începutul fiecărei teme sunt anunțate obiectivele (5-8 la număr) care urmează a fi îndeplinite prin tema respectivă. Obiectivele de referință sunt elaborate în conformitate cu cele trei trepte, după gradul de dificultate: cunoștințe, capacități și atitudini. Ele corespund în întregime conținutului temei, exercițiilor și activităților propuse la sfârșitul temei. Prin aceste exerciții și însărcinări date pentru acasă după fiecare lecție are loc evaluarea curentă, adică se estimează rezultatele obținute pe parcursul procesului educațional. În baza acestei evaluări profesorul își ajustează procesul de predare–învățare–evaluare la obiectivele acestuia.

De asemenea, manualul cuprinde teste pentru evaluarea finală care se efectuează după fiecare capitol/compartiment din programă, la sfârșitul semestrului sau la sfârșitul anului școlar și presupune estimarea performanțelor elevilor.

Datorită unui conținut bine structurat, profesorul are posibilitatea să-l folosească în diferite moduri, materialul putând fi adaptat și prezentat elevilor în diverse modalități/metode didactice/tehnici și activități: conversație euristică, metoda problematizării, lucrul în grup, activitatea frontală, explicația etc. Având o bază vastă, complexă de materiale și date din psihologie, profesorul nu are decât să hotărască singur cum își structurează activitățile. Însă cum să organizeze lecția pentru a realiza un proces de studiu eficient, rămâne la discreția profesorului și la abilitățile sale de a se adapta lucrului cu colectivul de elevi.

Consider a fi deosebit de utile exercițiile și activitățile din evaluarea curentă pentru că prin ele elevul are posibilitatea nu doar să vadă cum funcționează în practică procesele studiate, ci să aplice la propriu și chiar să-și îmbunătățească performanțele (tehnici de ameliorare a memoriei, de comunicare eficientă etc.). Astfel, un elev conștiincios, care a frecventat și a studiat manualul Luciei Savca, ar putea cu mare ușurință să-și rezolve anumite probleme de ordin psihologic, dacă le are, să găsească răspuns la multe din întrebările atât de mult solicitate de perioada adolescenței.

Analiza lecției de psihologie

I. Date generale

Data: 29.11.2006

Instituția: USM

Profesor: Morcov Natalia, Cebotari Iulia

Disciplina: Psihologia

Clasa: gr.43

Subiectul: Comunicarea

Scopul: Formarea cunoștințelor generale și îmbunătățirea abilităților de comunicare

Obiective operaționale:

- O1. Să explice esența comunicării
- O2. Să utilizeze corect terminologia în descrierea tipurilor de comunicare.
- O3. Să caracterizeze rolul fiecărui tip de comunicare.
- O4. Să estimeze rolul comunicării nonverbale.
- O5. Să însușească un comportament cult în comunicarea eficientă.

II. Structura și organizarea metodică a lecției

Lecția a început cu enunțarea subiectului lecției și a obiectivelor. Nu a fost organizată o activitate specială pentru a capta atenția elevilor. Elevii au fost rugați să noteze obiectivele în caiet.

Predarea temei noi. Pentru a defini comunicarea, a fost folosită metoda brainstormingului, însă nu au fost analizate ideile propuse de elevi, astfel eficiența metodei a avut de suferit. Profesorii au prezentat schema comunicării, care a fost foarte binevenită în cazul dat, elevii au înțeles bine materialul.

Fixarea cunoștințelor. Elevilor li s-a propus să exemplifice componentele schemei, tipurilor de comunicare. Apoi a fost propus un joc care le-a antrenat abilitățile de exprimare nonverbală și le-a consolidat cunoștințele din acest domeniu.

Tema pentru acasă nu a fost dată diferențiat. Sarcinile au fost creative, ce implică gândirea și imaginația elevilor.

III. Realizarea conținuturilor

Obiectivul general îl considerăm atins parțial. Elevii și-au format cunoștințe generale, și-au îmbunătățit abilitățile de exprimare nonverbală, însă doar a acestei laturi a comunicării, nu și a comunicării verbale (de exemplu, a comunicării asertive).

Strategii didactice: descrierea, explicarea. A lipsit în mare parte argumentarea.

Realizarea principiilor didactice. A fost realizat principiul accesibilității, în special datorită faptului că materia a fost familiară, elementară. Au lipsit noțiuni noi pentru elevi. Principiul legăturii teoriei cu practica nu a fost respectat – nu s-a explicat și argumentat necesitatea cunoștințelor date.

Modalități de activitate: frontală, în grup.

IV. Concluzii, nota lecției

Lecția a avut caracter informativ, formativ, elevii și-au format unele abilități, de exemplu, abilitatea de a se exprima nonverbal. Dar obiectivele de gradul 3, cele de atitudini, nu au fost realizate.

Nota lecției – 7.

Modalități de optimizare a lecției

Pentru a optimiza lecțiile de psihologie e necesar:

1. Încadrarea mai activă a elevilor în procesul de predare

Am putea propune unui elev să-și asume rolul de profesor. Aceasta ne va permite să determinăm punctul de vedere al elevilor asupra lecțiilor. Am putea și învăța lucruri noi de la „proaspeții profesori”. Elevul care va preda lecția, va înțelege materia mult mai bine, își va antrena anumite abilități: oratorice, de explicare, de organizare a grupului. Iar grupul va beneficia de o explicație „pe placul lor”, la nivelul cunoștințelor și înțelegerii lor. Fiind organizați de semenii săi, elevii vor fi mai receptivi, se vor încadra mai activ în lucru.

2. Diferențierea sarcinilor

Am putea cere elevilor să selecteze diferite informații la același subiect. Sarcina ar fi ca elevii să le structureze. Astfel, ei își vor relata reciproc informațiile, se vor implica activ și vor înțelege mai bine conținuturile.

3. Organizarea dezbatelor

Pentru ca dezbaterile să fie mai interesante, elevii vor alege singuri tema. Apoi se vor împărți în echipe, vor căuta informații ce vor consolida sau vor combate poziția lor, vor formula argumente și vor discuta tema. Echipele se vor contrazice, vor aduce contraargumente la argumentele oponentilor.

Această metodă motivează elevii care au șansa de a-și demonstra punctul de vedere asupra unei probleme interesante. Astfel elevii utilizează informațiile acumulate. În plus, elevilor li se trezește curiozitatea – în discuții aprinse apar noi întrebări.

4. Organizarea trainingurilor

Pentru a elabora traininguri de dezvoltare personală care sunt activități practice, se presupune o implicare activă, o comunicare liberă.

Referințe:

1. Albulescu I., Albulescu M. Predarea și învățarea disciplinelor socioumane. - Iași: Editura Polirom, 2000.
2. Curriculum disciplinar la psihologie. - Chișinău, 1999.
3. Cosovan O., Cartaleanu T., Scrifos L., Handrabura L., Crețu N., Lâsenco S. Evaluarea în cheia gândirii critice. - Chișinău, 2005.
4. Evaluarea în învățământ. Orientări conceptuale. Ghid metodologic (coord. V.Pîslaru, V. Cabac). - Chișinău, 2002.
5. Patrașcu D. Tehnologii educaționale. - Chișinău, 2005.
6. Лоне Йоренсен, Сэлли Хансен. Оценка рефлексии с помощью портфолио. Живая оценка. Том 5, №5, октябрь, 2004.
7. Рейп С. Дж., Чошанов М. Учебные портфолио – новая форма контроля и оценки достижений учащихся // Директор Школы. - 2000. - №1.

Prezentat la 07.05.2007